

Zdeňka Nerudová: Základní příručka paleolitických technologií. Jak přežít ve starší době kamenné

Nejnovější autorčina monografie na téma archeologie se tentokrát nezaměřuje na konkrétní lokalitu, období nebo problematiku, ale (jak již ostatně říká její název) snaží se čtenářům přiblížit běžný život paleolitického člověka se vším, co k němu patřilo.

Kniha vznikla, což je řečeno už v úvodním poděkování, jako doprovodný materiál k části současné expozice v Pavilonu Anthropos. I tomu je uzpůsobena nejenom struktura textu, ale i jeho vlastní forma jazyku. Cílem tak bylo dát běžnému, laickému návštěvníkovi Pavilonu do rukou text, který by ještě více rozšiřoval to, co vidí kolem sebe v rámci expozice. Monografie je tak na některých místech doplněna o odkazy na vybrané vitríny nebo videa v rámci Pavilonu.

Zároveň je kniha dvojjazyčná – kromě češtiny je text psán ještě anglicky –, přičemž anglický text nenásleduje až ve druhé polovině či na konci, ale je vždy zařazen po boku českého. Jedna stránka tak z poloviny obsahuje český text a na svém zbytku text anglický. Oba jazyky jsou psány odlišnou velikostí písma, díky čemuž se v nich lze snadno orientovat. Lze ještě doplnit, že anglická verze textu je na profesionální úrovni a zároveň si drží srozumitelný a relativně jednoduchý ráz, takže i nerodilý mluvčí údajům v publikaci snadno porozumí.

V úvodních kapitolách (**Proč a kdy se lidé začali zajímat o staré památky a Od valounků ke štipání**) je velmi stručně, nicméně výstižně a pro běžného návštěvníka

muzea i zcela dostatečně, nastíněn vývoj oboru archeologie (pochopitelně zvláště s důrazem na Moravu). Čtenáři / návštěvníkovi expozice je tak představeno, jak vlastně (paleolitická) archeologie přibližně funguje, co od ní ne/lze očekávat za výsledky a kdo byli nejvýraznější představitelé tohoto směru archeologického bádání na území Moravy. Ačkoli je pochopitelně možné toto téma pojmout velice široce a z různých úhlů pohledu, je to v případě této monografie činěno skutečně pouze v míře nezbytné pro základní orientaci čtenáře. Vzhledem k zaměření knihy je to jistě správný krok.

Následuje kapitola **Materiály a technologie**, v níž se nachází několik podkapitol k jednotlivým druhům materiálů, které mohl paleolitický člověk využívat. Kromě vlastního popisu dané suroviny a uvedení, k čemu daný materiál bylo možné využívat, se v textu nachází i bohatý popis různých technik zpracování a výroby těchto materiálů a produktů. Největší pozornost je logicky věnována kameni a výrobě štipané industrie, ale je zde popsána i výroba šperků z ulit, možnosti využívání dřeva a techniky tkání, výroby keramiky nebo destilace pryskyřice. V případě těchto podkapitol je popis archeologických nálezů často doplněn dalšími zajímavostmi a analogiemi získanými pomocí experimentální archeologie nebo etnoarcheologie, díky čemuž je možné alespoň částečně zaplnit mezery v rámci archeologického záznamu a přiblížit tím způsob života paleolitických lidí.

Zbývající čtyři kapitoly monografie (**Praktické využití těchto technologií, Nejen práci živ je člověk, Bydlení je věda a Pravěký „outdoor“: vybavení na výlety**) se již zabývají jednotlivými fenomény tehdejšího života, jako například lovem (či lépe obecně obživou), bydlením nebo odíváním.

I zde jsou, vzhledem k torzovitosti archeologických nálezů z tohoto období, často využívány analogie s tzv. přírodními národy, které slouží k dokreslení čtenářovy představy. Všechny tyto jevy jsou popsány jasně a stručně, ale zároveň i dostatečně výstižně a bez zabředávání do různých (v archeologii často zdlouhavých a zpravidla bezvýsledných) polemik. Poté již následuje krátký závěr, rejstřík lokalit a také (pro čtenáře jistě užitečný) slovníček některých odborných pojmů.

Celá příručka obsahuje dostatečně bohatý obrazový materiál, ať už se jedná o fotografie anebo ilustrace P. Dvorského vytvořené speciálně pro tento účel. Vzhledem k účelu publikace je však její většina tvořena textem, jelikož se předpokládá, že se čtenář pohybuje / pohyboval / bude pohybovat v prostorách expozice, kde si jednotlivé nálezy může prohlédnout mnohem lépe.

Za slabší místo je možné zařadit přeci jen občasné sklouznutí směrem k odborným termínům, která nemusí běžný čtenář znát (například PK datace), což je ale skutečně ojedinělý jev, kterému se v takovémto typu publikace zřejmě zcela vyhnout nelze. Rovněž se objevují chyby spíše

redakčního charakteru, které spočívají v rozdílech mezi počátkem kapitoly uvedeným v obsahu a skutečností v rámci textu. Například podkapitola **Lov zbraní, důvtipem** má začínat na straně 55 (podle obsahu), nicméně ve skutečnosti až od strany 59.

Celkově lze zcela jistě souhlasit s tím, že publikace splnila svůj cíl. Je zde obsažena pestrá paleta údajů a informací o běžném životě paleolitických lidí, přičemž jejich členění je logické a přehledné. Text je jasně srozumitelný i pro laickou veřejnost a je natolik obsažný, aby si čtenář udělal relativně jasnou představu o popisovaných skutečnostech a zároveň se nemusel prokousávat zdlouhavými pasážemi, které by jej mátlý, popřípadě nudily. Přesto je možné příručku doporučit i archeologům, kteří zde rovněž mohou objevit ledacos nového.

Petr Čechák

Zdeňka Nerudová: Základní příručka paleolitických technologií: jak přežít ve starší době kamenné Studie Centra kulturní antropologie 4. Brno, Moravské zemské muzeum 2018. ISBN 978-80-7028-502-2. 131 stran včetně obrázků.